

MUZEJ OTOKA BRAČA U ŠKRIPU

IZVJEŠĆE O RADU ZA 2021. GODINU

1. SKUPLJANJE GRAĐE

1.3. Darovanje

Branimir Dorotić, akademski slikar iz Pražnica darovao je Muzeju otoka Brača dva tekstilna predmeta (ručni rad od vune) s početka 20. stoljeća, iz ostavštine pokojne bake Jerke Koljatić, rođ. Jerčić (1883. – 1975.) iz Pražnica. Predmeti darivanja su:

- Jedna pletena vunena zimska „šotana“ (donja haljina), koju je uprela i isplela gđa. Jerka, dimenzija 91 x 55 cm
- Jedan pokrivač „bijac“, tkan na kućnom stanu od doma ispredene vune, ušiven od tri komada po 50 cm širine u deku dimenzija 150 x 220 cm

2. ZAŠTITA

2.1. Preventivna zaštita

Prostorije muzeja se često provjetravaju, vitrine i podovi se redovito peru, a izlošci čiste.

Ovlašteni inženjer proveo je nadzor nad radovima izvedenim na sustavu tehničke zaštite i sustava za dojavu požara u Muzeju otoka Brača. Utvrđeno je da su svi sustavi izvedeni u skladu sa Zakonom o privatnoj zaštiti i ostalim važećim tehničkim propisima i pravilima struke, te su ispunjeni uvjeti stabilnosti, sigurnosti, uređaja, opreme instalacija, sigurnosti zaštite od požara i zaštite na radu. Protupožarni ormarić je premješten na odgovarajuću poziciju kako bi se uskladio s izvedbom projekta sanitarnog čvora i priručne kuhinje.

Krajem 2021. godine, potpomognuti donacijom Turističke zajednice Grada Supetra i Pakt Medie d.o.o., nastavljeni su radovi na uređenju interijera crkvice sv. Ante u Škripu u kojoj se nalazi dio spremišta Muzeja otoka Brača. Radove su izvodili djelatnici Komunalnog društva „Grad“ iz Supetra, a uključivali su čišćenje i otprašivanje zidova, zidarsko krpanje većih oštećenja vlagootpornim mortom, pripremu oštećenih vlažnih zidova premazom radi sprječavanja širenja plijesni, bojanje nakon sušenja prethodnog sloja posebnom bojom protiv plijesni, bojanje drvenih polica itd.

3. DOKUMENTACIJA

3.1. Inventarna knjiga i 6.3. Revizija građe

Sukladno odredbama iz Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi (NN 108/02.), odlukom ravnateljice Centra za kulturu Brač Jasne Damjanović od 14. 1. 2021. obavljena je revizija arheološke, etnografske, kulturno-povijesne zbirke, Bibliografske zbirke Đure Nazora i geološko-paleontološke zbirke Muzeja otoka Brača u Škripu.

Reviziju, u razdoblju od 1. veljače do 31. ožujka 2021. godine, provela je tročlana komisija koju su činili ravnateljica Centra za kulturu Brač, kustosica-voditeljica Muzeja otoka Brača Andrea Matoković i kustos-voditelj Galerije umjetnina „Branislav Dešković“ Tino Vuković.

Postupak utvrđivanja stvarnog stanja fundusa proveden je temeljem provjere podataka iz muzejske inventarne knjige, koja se vodi i ažurira u računalnoj aplikaciji M++.

Istovremeno s provođenjem revizije, dovršena je inventarizacija Bibliografske zbirke Đure Nazora, koja je dozvolom Muzejskog dokumentacijskog centra izdvojena iz kulturno-povijesne zbirke u prosincu 2018. godine. Reinventarizacijom pojedinih predmeta (nekoliko članaka zalijepljenih na istom listu) neki su inventarni brojevi postali suvišni. Također je dovršena inventarizacija podzbirke Knjige, fotografije i dopisnice u sastavu kulturno-povijesne zbirke, što je rezultiralo većim brojem predmeta. Pregledom muzejskih predmeta zaključeno je da je potrebno osigurati adekvatnu zaštitnu ambalažu za sitne predmete poput numizmatičke građe te provesti preventivnu zaštitu i osigurati adekvatnu ambalažu za papirnatu građu prema konzervatorskim smjernicama.

Kulturno-povijesna zbirka sadrži predmete iz vrlo širokog područja ljudskog djelovanja kao što su odjeća, pokućstvo i sitne kućne potrepštine koje su pripadale imućnijim građanskim obiteljima, skulpture i slike javnog i privatnog karaktera, dijelovi brodske opreme, oružje, sitna numizmatička zbirka, glazbala, fotografije, fotografski klišeji, javni dokumenti, privatni dokumenti poput pisama, dopisnica, računa i sudskih odluka te nekoliko knjiga. Izrađeni su od različitih materijala: keramike, stakla, papira, kože i najvećim dijelom od drva, kamena, raznih vrsta metala i tkanina. Predmeti zbirke, koji potječu s otoka Brača, većim su dijelom prikupljeni u ranim godinama postojanja Muzeja, osnovanog 1979. godine kupnjom i darovanjem.

Kulturno-povijesna zbirka izborom predmeta svjedoči o povijesnim događajima i kulturnom razvoju otoka Brača od srednjeg vijeka do 20. stoljeća. Stanovništvo otoka u srednjem vijeku je živjelo isključivo u njegovoj unutrašnjosti, gdje su se sačuvale mnoge predromaničke i romaničke crkve, od kojih su neke kasnije pregrađivane (**skulptura sveca iz Donjeg Humca,**

14. st.). Mletačka vladavina na Braču je trajala od 1420. do 1797. godine. Nakon pada Bosne i Hercegovine te u vrijeme turskih ratova tijekom 16. i 17. stoljeća brojne obitelji izbjeglica naseljavaju Brač, čije stanovništvo je bilo desetkovano dvjema epidemijama kuge u prvoj polovici 15. stoljeća, a među došljacima se posebno ističu Poljičani, Omišani i stanovnici Makarskog primorja (**portret i grbovi doseljenih plemićkih obitelji**). Tada nastaju nova naselja u priobalju, koja doživljavaju gospodarski procvat u 18. stoljeću, nakon prestanka turske opasnosti. U to vrijeme Bračani su vlasnici velikog broja jedrenjaka kojima su trgovali po čitavom Mediteranu, od kojih je polaka „Lijepa putnica“ u vlasništvu Pustinje Blaca sudjelovala u pomorskoj bitci pred Splitom 1809. godine (**lafeti, pramčani kipovi, uključujući i blatački**). U 19. stoljeću morskim putem su na ovaj otok dolazili brojni predmeti koji su odgovarali novom ukusu građanskog društva (**posude iz Velike Britanije, suvenir iz Jeruzalema, ikona iz Ukrajine**). **Odjevni predmeti** se izrađuju od kupovnih pamučnih i svilenih tkanina, a pohranjuju se u **škrinjama, kovčezima i ormarima**. **Privatni dokumenti** osobne i pravne prirode govore nam o životu unutar građanskih obitelji činovnika i trgovaca, a **natpisi i spomenici** o javnom političkom životu pod austrijskom upravom. Osnivaju se čitaonice, sportska i glazbena društva (**puhaći instrumenti, tambura**), a kod kuće se skladbe hrvatskih skladatelja sviraju na **stolnom klaviru i violinskoj citri**. Brač je na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće iznjedrio nekoliko važnih umjetnika, uključujući Ivana Rendića, čiji se **portret supruge Olge Florio** čuva u našem muzeju. Zbirka **oružja, fotografija, medicinskih pomagala i dijelova uniforme** svjedoče o borbi protiv talijanskih i njemačkih okupatora i teškim stradanjima koja su pogodila Bračane u Narodnooslobodilačkom ratu.

Bibliografska zbirka Đure Nazora u Muzeju otoka Brača je zapravo ostavština Đure Nazora, koju čini uglavnom knjižna i hemerotečna građa, rukopisna građa (najviše bilješke samog darovatelja), zatim svojevremeno efemerna građa (plakati, pozivnice, letci, deplijani i sl.), uz manji broj fotografija, privatnih dokumenata (pisma i dopisnice), zemljovida, službenih dokumenata (svjedodžbe) te nekoliko fotografskih negativa na staklenim pločama malih dimenzija.

Đuro Nazor je bio rođak Vladimira Nazora, koji je arhivsku građu počeo sabirati još kao mladić. Radio je kao učitelj u Ložišćima i Bobovišćima, gdje je neko vrijeme bio i upraviteljem mješovite osnovne škole. Potom je imenovan sreskim školskim nadzornikom u Supetru, a u Drugom svjetskom ratu boravio je u Bolu kao nastavnik dominikanske gimnazije. Bio je strastveni sakupljač muzikalija, a neka djela je i sam skladao. Nakon očeve smrti Đuro Nazor se nastavio brinuti o kući i imanju Vladimira Nazora u Luci Bobovišća i slati mu izvješća u

pismima, a povremeno i pošiljke s poljoprivrednim proizvodima. Namjeravao je u njegovoj kući stvoriti mali memorijalni „Muzej Vladimira Nazora” pa je od rođaka, kao i njegovih suradnika i prijatelja, nastojao sakupiti što više građe.

Zbirku u Muzeju otoka Brača, ostavštinu Đure Nazora, čini uglavnom knjižna i hemerotečna građa, a može se podijeliti na nekoliko tematskih cjelina, kako ih je zamislio sam darovatelj: „Bračka bibliografska zbirka“ obuhvaća djela pisaca koji su bili rodom Bračani ili su na neki drugi način bili povezani s Bračom, te rukopisna i tiskana građa o najvećem dalmatinskom otoku.

Spomenutoj zbirci Đuro Nazor je pridružio „Građu za biografiju”, podijeljenu u šest skupina (I. pisci; II. slikari; III. kipari i graditelji; IV. glazbenici; V. pjevači; VI. glumci), sastavljenu od rukopisnih bilježaka Đure Nazora, pisama s relevantnim podacima, fotografija i novinskih isječaka o bračkim umjetnicima.

Posebna je podzbirka posvećena Vladimiru Nazoru, koju čini uglavnom hemerotečna građa podijeljena na veće cjeline, kao što su:

1. Predavanja o Vladimiru Nazoru
2. Štampa o Vladimiru Nazoru
3. Štampa o izvedenim dramskim djelima Vladimira Nazora
4. Štampa o deklamiranim pjesmama Vladimira Nazora
5. Štampa o muzičkim kompozicijama na tekstu Vladimira Nazora
6. Vladimir Nazor kao partizan
7. Smrt pjesnika i borca Vladimira Nazora

Ovoj podzbirci također pripadaju partiture glazbenih kompozicija prema tekstu Vladimira Nazora, programi izvedenih spomenutih skladbi, kazališnih predstava i igrokaza, prijevodi, te cjenici knjiga i školskih udžbenika.

Arheološka zbirka trenutno sadržava 522 predmeta, **etnografska zbirka** sadržava 470 predmeta, **kulturno-povijesna** 683 predmeta, **Bibliografska zbirka Đure Nazora** 2498 predmeta, a **geološko-paleontološka** 35 predmeta.

3.6. Hemeroteka

Sekundarna dokumentacija se vodi u računalnom programu S++. Hemeroteka broji 292 zapisa, fond o izložbama 14 zapisa, a fond o konzervatorsko-restauratorskim postupcima 26 zapisa.

5. STALNI POSTAV

5.1. Novi stalni postav

Centar za kulturu Brač

Nastavljeno je planiranje novog stalnog postava Muzeja, u suglasju s projektom „Revitalizacije zaštićene kulturno povijesne cjeline Škrip“ Grada Supetra, kojim se povezuju kulturna dobra na prostoru Škripa u cilju njihove valjane prezentacije, novog načina valorizacije kulturne baštine te razvoja novih i kvalitetnih turističkih sadržaja u naselju Škrip.

Sljedeći korak u tom smislu bila bi izrada idejnog projekta stalnog novog postava u kojoj bi sudjelovali stručni djelatnici Centra za kulturu Brač, grafički i produkt dizajneri, arhitekti, IT stručnjaci te eksperti za interakciju s posjetiteljima i multimediju. To, između ostalog uključuje:

- izradu stručne sadržajne osnova postava (teme sadržaja postava, slaganje tekstova i grafičkih priloga po cjelinama i strukturi postava).
- prostorni raspored prezentacijskih cjelina.
- definiranje metodologije prikaza sadržaja te izbor građe za svaku cjelinu.
- grafički dizajn
- produkt dizajn
- vizualizaciju novog postava

Također, definirale bi se multimedijalne cjeline, način interakcije, dizajn sučelja interaktivnih sadržaja kao i funkcionalna specifikacija multimedijalnih cjelina i računalnih aplikacija te izradio troškovnik produkcije i opreme.

Župna kuća u Škripu

U cilju proširenja Muzeja otoka Brača planiranog u obližnjem prostoru ruševne zgrade župne kuće u Škripu, Centar za kulturu Brač pripremio je dokumentaciju za daljnju obnovu građevine. Novom muzeološkom koncepcijom planira se izmještanje dijela neadekvatno pohranjenih i prezentiranih postojećih zbirki iz zavičajnog muzeja u župnu kuću, uz zasnivanje dvaju novih zbirki iznimno važnih za povijest otoka – Sakralne zbirke i Zbirke iseljništva otoka Brača. Osim za muzejske potrebe, župna kuća bila bi mjestom okupljanja za mještane tijekom zimskih mjeseci uz projekcije filmova, predstavljanje knjiga, radionice, nastavu iz vjeronauka i slično. Suradnja s lokalnom zajednicom iznimno je dobra te postoji interes za uspješnom realizacijom ovog programa.

Stručni programi, kontinuitet radova na zaštiti muzejske zgrade i očuvanju muzejskog fundusa, nove muzejske inicijative i obnovljena izložbena djelatnost – dobre su prakse Muzeja otoka Brača koje treba nastaviti i u budućem razdoblju. Iako su dosadašnjim radovima na sanaciji i zaštiti povijesne zgrade muzeja uvelike poboljšani uvjeti zaštite i izlaganja muzejskog fundusa, potrebno je nastaviti radove na kompletnoj sanaciji i opremanju postojećih prostora te stvoriti

preduvjete za prostorno proširenje muzeja uz novu, suvremenu muzeološku koncepciju. Postojeći resursi Muzeja otoka Brača koji uključuju zgradu, zbirke, osoblje i dionike više ne zadovoljavaju potrebe koje nameću suvremeni posjetitelji muzeja.

Muzeološki koncept nije se puno mijenjao od njegova otvaranja 1979. godine, pojedine zbirke postavljene su u skučenom prostoru i nisu adekvatno prezentirane, depoi su prostorno nedovoljni i nisu opremljeni nužnom opremom za sigurno čuvanje građe, a zaposlena je samo jedna kustosica (voditeljica).

Suvremena muzeološka praksa zahtijeva daljnje poboljšanje uvjeta rada u muzeju i stoga je planirana uspostava nove muzeološke koncepcije kojom se namjerava adekvatno urediti i opremiti postojeću muzejsku zgradu (Kaštel Radojković) i proširiti muzej u prostor župne kuće. Uz multifunkcionalni, zajednički prostor u župnu kuću bile bi izmještene neke od postojećih te zasnovane nove zbirke - sakralna i zbirka posvećena otočnom iseljeništvu.

Sakralnu baštinu otoka Brača planirano je predstaviti prvenstveno kroz graditeljsku i umjetničku baštinu – starokršćanske i srednjovjekovne, renesansne i barokne građevine, kamene reljefne oltare, oltarske pale i poliptihe, skulpture i predmete umjetničkog obrta. Kroz tlocrte, fotografije, izvješća o arheološkim istraživanjima i postupke restauracije pratile bi se sve metamorfoze bračkih crkava, a muzejski bi postav sadržavao i digitaliziranu zbirku predmeta za liturgijsku upotrebu iz riznica i sakristija bračkih župnih i samostanskih crkava sačuvanih iz vremena kasne renesanse i baroka, primjerke starog crkvenog ruha, fotografije umjetničkih djela – skulptura i slika, te fotografije i zvuk orgulja iz bračkih crkava.

U Zbirci iseljeništva predstavili bi se veliki valovi iseljavanja stanovništva s Brača, a život iseljenika u njihovim novim destinacijama bio bi prikazan kroz tople ljudske priče i trenutke iz povijesti otočkih obitelji. Brački su iseljenici odigrali vrlo važnu ulogu u životu otoka stalno pomažući svoj rodni kraj, a zbirka bi, između ostalog, sadržavala popise iseljenika po mjestima podrijetla na otoku, preslike dokumenata, portrete, obiteljske fotografije i pisma, te umjetnička i književna djela autora bračkog podrijetla.

Hrvatski restauratorski zavod Zagreb 2015. godine izradio je arhitektonsku snimku postojećeg stanja ruševine kao podlogu za novu dokumentaciju neophodnu za izradu cjelovitog plana obnove kuće i njezina stavljanja u muzejsku funkciju. Izrađeni su idejni i glavni projekt rekonstrukcije. Izveden je dio radova na konstruktivnoj i građevinskoj sanaciji ruševine - demontaža krovišta, konstrukcija za novo krovište, potkrovnna ploča itd.

Tijekom 2021. godine radovi su nastavljeni u organizaciji Centra za kulturu Brač i financiranje Ministarstva kulture i medija.

6. STRUČNI RAD

6.7. Publicistička djelatnost stručnih djelatnika

Kustosica Matoković je napisala članak o Muzeju otoka Brača za Zbornik radova o Škripu.

6.8. Stručno usavršavanje

Kustosica Matoković je sudjelovala na online seminaru / edukaciji / stručnom usavršavanju u organizaciji Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva "Poučavanje za kreativnost u muzejskom okruženju", koje se održalo 10. prosinca 2021. godine, s početkom u 11:00 sati putem ZOOM platforme.

6.9. Stručna pomoć i konzultacije

Djelatnici Centra za kulturu Brač daju savjete i pružaju stručnu pomoć studentima pri izradi seminarskih, završnih i diplomskih radova. Surađuju sa školskim profesorima u pripremanju materijala za izvođenje terenske nastave, a turističkim vodičima i novinarima pružaju potrebne informacije o prošlosti i sadašnjosti otoka Brača.

Dr. Dinku Miriću iz Škripa dozvoljeno je korištenje digitaliziranih fotografija iz fundusa Muzeja otoka Brača za potrebe pisanja članka o Narodnooslobodilačkoj borbi na Braču, koji će biti objavljen u Zborniku radova o Škripu.

Fotografu Robertu Barilli, upravitelju Zaklade „Otok Brač negdje između mora i zvijezda“ , dozvoljeno je fotografiranje pojedinih predmeta iz muzejskog stalnog postava za potrebe izdavanja monografije.

Dr. sc. Mirni Cvetko s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dozvoljeno je publiciranje fotografija sedam zavjetnih žrtvenika iz fundusa Muzeja otoka Brača u monografiji „Rimski zavjetni žrtvenici s područja Hrvatske“.

Muzej otoka Brača je dogovorio moguću suradnju sa ženskom klapom „Ćakulone“ na njihovom projektu „Sanak ide niz ulicu“.

6.13. Ostalo

Tijekom 2021. godine nastavljeno je prikupljanje i obrada materijala za predstavljanje muzejskih sadržaja te bračke kulturne i prirodne baštine na interaktivnom monitoru u Muzeju otoka Brača.

Djelatnici Centra za kulturu Brač nastavili su objavljivati priče o kulturnoj baštini otoka Brača na facebook stranici Centra za kulturu Brač.

Tijekom inventarizacije stare hemerotečne građe Muzeja otoka Brača u Škripu, kustosica Matoković je naišla na zanimljiv članak iz veljače 1929. godine. Dana 4. veljače 1929. godine, nošen orkanskom burom, jedan bjeloglavi sup s Biokova završio je u Bolu, gdje su ga nakon dramatične potjere uspjeli uhvatiti i smiriti učenici Klasične dominikanske gimnazije. Njihov profesor, dr. Kandija, identificirao ga je kao odrasli primjerak vrste *Gyps fulvus* (bjeloglavi sup) i izmjerio mu je raspon krila od 2,4 m. Ptica je darovana Zoološkom vrtu u Splitu, a nepoznati autor članka navodi kako je to već drugi put kako su bolški gimnazijalci ulovili "lješinara" za jake bure i darovali ga splitskom Zoološkom vrtu.

U maloj prezentaciji objavljenj 4. veljače 2021. na facebook stranici Centra za kulturu Brač, mogao se pročitati članak iz splitskog „Novog doba“ u cijelosti. Kolege iz Prirodoslovnog muzeja u Splitu, na čelu s ravnateljem Nediljkom Ževrnjom, spremno su se odazvali na suradnju. Pronašli su podatke o našem supu u arhivu splitskog Zoološkog vrta i pomogli nam relevantnim informacijama bolje upoznati ovu veličanstvenu pticu, koja je nekoć nastanjivala i bračke klisure.

Kustosica Matoković je sudjelovala u prezentaciji baštine na facebook stranici Centra pričama o kamenim krovovima muzejske zgrade, kuhinjskom štednjaku i starinskim grijalicama.

9. IZLOŽBENA DJELATNOST

Izložba „Srednjovjekovne crkve otoka Brača“

- Naziv izložbe: Srednjovjekovne crkve otoka Brača
- Mjesto održavanja i prostor: virtualno, facebook Centra za kulturu Brač
- Vrijeme objave: 18. svibnja 2021.
- Autori stručne koncepcije: Andrea Matoković, Jasna Damjanović
- Autori predgovora: Andrea Matoković, Jasna Damjanović
- Opseg: 22 fotografije
- Vrsta: povijesna, edukativna
- Tema: Srednjovjekovne crkve otoka Brača
- Korisnici: šira publika
- Web adrese: <https://www.facebook.com/czkbrac>

O izložbi: Povodom Međunarodnog dana muzeja, 18. svibnja 2021. godine, na stranici Facebooka Centra za kulturu Brač postavljena je virtualna izložba koju su činile 22 fotografije bračkih srednjovjekovnih crkvice, čiji su autori general Wolfgang Wosolsobe, kustosica

Muzeja otoka Brača Andrea Matoković i ravnateljica Centra za kulturu Brač Jasna Damjanović. Izložbu su na svojim Facebook stranicama podijelile bračke knjižnice (Narodna knjižnica Supetar, Narodna knjižnica „Hrvatski skup“ - Pučišća, Općinska knjižnica „Hrvatska čitaonica“ – Bol), Književni krug Split te druge brojne kulturne i turističke ustanove, udruge i pojedinci. Tekst predgovora: „Znate li da se oko 30 % svih ranoromaničkih crkava u Dalmaciji koje su sačuvane pod krovom nalazi na Braču! Naši su hrvatski pretci došavši na otok sagradili predromaničke (10. st.) i ranoromaničke crkve (11. – 12. st.) na svim upečatljivim bračkim uzvisinama. Proljeće je idealno vrijeme za istraživanje prirodne i kulturne baštine našega otoka, a prije nego li odlučite krenuti, na današnji Međunarodni dan muzeja donosimo vam fotografije nekoliko srednjovjekovnih bisera iz bogate ogrlice bračke sakralne arhitekture. Većina ovih crkvice bila je posvećena svetim ratnicima: sv. Jurju –zaštitniku Brača i Arkandelu Mihovilu, koji su imali osobine slične drevnim božanstvima i stoga su postali zaštitnici ratara. Iz istog je razloga crkvice građene na temeljima rimskog mauzoleja kod Donjeg Humca, od kojeg su korišteni ulomci kao materijal za gradnju, posvećena sv. Iliji Gromovniku. Sv. Vid, čije ime podsjeća na jedan od naziva gromovnika (Svantovid, Svevid), također je bio omiljen svetac. Crkva sv. Vida, danas ruševina na Vidovoj gori, dala je ime tom najvišem vrhu jadranskih otoka (778 m).

Oko 30 % svih ranoromaničkih crkava u Dalmaciji koje su sačuvane pod krovom nalazi se na Braču. Riječ je o malim jednobrodnim građevinama s po tri slijepe arkade, odnosno s tri plitke niše u bočnim zidovima, što stvara dojam monumentalnosti u inače malom unutrašnjem prostoru. Sve su nadsvođene bačvastim svodom, kod starijih crkvice ojačanim dvjema pojasnicama, koje ga tako dijele u tri dijela (tri traveja). Neke od njih završavaju pravokutnom, a neke oblom apsidom. Crkve su bile građene od grubo klesanog kamena ožbukanog s vanjske strane. Krovovi su pokriveni uredno posloženim kamenim pločama. Nije bilo prozora osim uskih otvora u apsidama nekih od crkvice. Svjetlost, koja je uglavnom dopirala kroz vrata, bila je slabašna. Oltari su izvorno podizani na četvrtastim pilastrima, a naknadno su zamijenjeni većima koji su ispunili čitavu širinu apside. Kasnije su neke od njih urešene lijepim reljefima koje su klesali proslavljeni umjetnici, njihovi učenici i sljedbenici, poput hrvatskog kasnogotičkog kipara i arhitekta Jurja Dalmatinca iz Zadra, te renesansnih umjetnika Nikole Firentinca i Andrije Alešija iz albanskog Drača, koji su svi koristili vapnenac iz pučiškog kamenoloma za katedrale i druge građevine u Trogiru, Šibeniku, Pagu, Rabu, Riminiju, Ankoni, na Tremitima, te bračkog manirističkog kipara Nikole Lazanića.

Mnoge od bračkih srednjovjekovnih crkvice su slojevite građevine, poput Duha Svetog u Škripu, nastalog ranokršćanskom adaptacijom dijela porušene antičke građevine u 7. stoljeću.

Sv. Mihovil iznad Dola, kojemu su vrata napravljena od rimskog sarkofaga, izvorno je imao četvrtastu kupolu, baš kao i sv. Nikola između Selaca i Sumartina, čiji ulaz natkriljuje viseći luk pokriven kamenim pločama. Župna crkva napuštenog naselja Straževnik, posvećena sv. Juri, ima najstariji zvonik na preslicu u Dalmaciji, a spominje se već 1111. godine. Na groblju tog istog mjesta postoji crkva sv. pape Klementa I., zaštitnika pastira i kamenara. Na vrhovima brda podignute su i sljedeće crkve: sv. Kuzma i Damjan na Smrčeviku između Gornjeg Humca i Selaca, jedna od najstarijih bračkih crkvica - Sv. Jure na Jurjevu brdu kod Nerežišća, s vanjskim zidovima raščlanjenim lezenama i sv. Martin iznad Bobovišća.

Crkva sv. Nedilje u selu Gradac, sjedištu neretljanske vlasti na otoku Brača, spominje se u Povaljskoj listini kao sv. Marija. Zajednička župna crkva dvaju napuštenih sela Mošuja i Dubravica posvećena je Svima svetima, o čemu svjedoči latinski natpis na nadvratniku. Na zidovima su otkriveni ostaci romaničkih posvetnih križeva slikanih crvenom bojom, koji mogu datirati u 13. stoljeće. U ovom razdoblju građena je i crkvice sv. Marije na groblju u Gornjem Humcu koja je kasnijim pregradnjama postala svetištem dograđene crkve.

Stomorica (sv. Marija), na starom putu od Ložišća prema Mircima Brača, i sv. Luka, između Donjeg Humca i Supetra građene su po potpuno istom predlošku, s plitko izvedenim visećim lukom iznad ulaza. Crteži urezani u svježu žbuku unutarnjih zidova sv. Luke krajem 12. ili početkom 13. st. predstavljaju prvi prikaz hrvatskih srednjovjekovnih brodova. Dolska crkva sv. Barbare, između Pražnica i Nerežišća, ima veliki viseći luk s trokutastim zabatom iznad ulaza, čiji je nadvratnik uvučen u odnosu na dovratnike, što je obilježje romaničkog stila.

U 13. ili 14. st. sagrađen je sv. Mihovil kod Gornjeg Humca, kao župna crkva naselja Pothume i Razdajina, s dvama masivnim pilonima na ulazu koji nose kameni luk. U vertikalnom stremljenju male crkve sv. Jurja na Veloj Bračuti iznad Pučišća, naziru se elementi gotičkog stila. Uz nju se kasnije, od 1568. godine nalazila pustinjakova kuća – Opatij stan. Istom razdoblju pripadaju crkva sv. Trojstva u nerežiškom polju, sa starijom predromaničkom prozorskom tranzenom na južnom pročelju te crkva Duha Svetog smještena na brdu jugozapadno od Gornjeg Humca, s pogledom na Hvarski kanal.

Na zvonik crkve sv. Petra u Dolu postavljeno je u 14. stoljeću najstarije zvono na Braču, s gotičkim natpisom MAGISTRO NICHOLAVS ME FECIT (načinio me majstor Nikola).

Gotička crkva sv. Petra i Pavla u središtu Nerežišća, osim po kamenoj oltarnoj pali Nikole Lazanića iz 1576. godine, poznata je i po minijaturnom crnom boru koji više od jednog stoljeća raste iz krova njezine apside.

11. EDUKATIVNA DJELATNOST

11.1. Vodstva

Predstavljanje Muzeja otoka Brača posjetiteljima u 2021. godini bilo je usklađeno s epidemiološkim pravilima. Zbog ograničenja broja posjetitelja u zatvorenom prostoru i držanja razmaka kustosica nije vodila posjetitelje po svim muzejskim prostorijama, nego se glavni dio muzejske priče odvijao ispred interaktivnog monitora i u susjednoj etnografskoj zbirici. Riječ je o dobro prozračenom prostoru s više ulaza i prozora, sa stolicama za sjedenje. Posjetitelji su sa zadovoljstvom prihvatili ovakav način prezentacije muzejskih sadržaja.

Dana 12. studenog 2021. Muzej otoka Brača posjetili su veleposlanik Republike Čile Cristián Edgardo Streeter Nebel i konzulica Maria José Cifuentes González u pratnji gđe Branke Bezić Filipović – voditeljice splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika i veleposlanikove supruge. Veleposlanik je djelatnicima muzeja uputio službeno pismo zahvale.

12. ODNOSI S JAVNOŠĆU (PR)

12.2. Sudjelovanje u televizijskim i radijskim emisijama

- Epizoda RTL-ove emisije „Ljubav je na selu“, čiji je dio snimljen u Muzeju otoka Brača u Škripu 2020. godine, prikazana je 18., 19. i 23. svibnja 2021.
- Dana 1. studenog 2021. godine, povodom blagdana Svih svetih, u Jutarnjem programu Radio Splita emitiran je razgovor bračkog reportera Ivice Radića s kustosicom Matoković na temu rimskog mauzoleja u sklopu Muzeja otoka Brača u Škripu te škripskog groblja Reprize epizode HRT-ove emisije „Hrvatska moj izbor“, naslovljene „Tin i Nevenka“, snimljene 12. 9. 2017. godine, u kojoj je sudjelovala kustosica Matoković
- Repriza HRT-ove emisije za djecu „Luka i prijatelji“, posvećenoj bračkom kamenu, čiji je dio snimljen u Muzeju otoka Brača 28. 8. 2018.

Ostali mediji

Prezentacija o Festivalu čakavske riči

<https://hr->

hr.facebook.com/tzgsupetar/photos/a.180084215415324/4250000421756996/?type=3&theater, 23. 8. 2021.

[https://www.facebook.com/Supetarsko.lito/videos/211987437471566/?_xts__\[0\]=68.ARCbe_ILK89Ind5_thcQkyPsN9-](https://www.facebook.com/Supetarsko.lito/videos/211987437471566/?_xts__[0]=68.ARCbe_ILK89Ind5_thcQkyPsN9-)

[Mxoo9Ff97uebd3W1AWYLh8r38LfcWGg9Ht9tiKG5rwcbtcoHrhdtUDUtTFmkviq0JhMu2](https://www.facebook.com/Supetarsko.lito/videos/211987437471566/?_xts__[0]=68.ARCbe_ILK89Ind5_thcQkyPsN9-Msxoo9Ff97uebd3W1AWYLh8r38LfcWGg9Ht9tiKG5rwcbtcoHrhdtUDUtTFmkviq0JhMu2)

[dDRRQuHHIXIhnmJpCyjmN64SKSiL1C3sTmO9GkXwz9_SzBgkqxmF0H19XX0UP25VpGF067PcFc5h8XZCgKDjDxrN2X9LNqUHyy4ukCUsb1PVvWqy7nQMriffV5U5Xsg7jzaWVpSNTGNbdauu_0VqXLo6H6Zwv2_rFmHaPHAK4eOzeJfcnShXDaQp1pRBdhV_wwf6Vv5eUhnLOu1soSenV6jIVJT98SY&_tn=-R](https://hr-hr.facebook.com/knjiznicasupetar/posts/2050598725091222?_tn=-R), 28. 8. 2021.

https://hr-hr.facebook.com/knjiznicasupetar/posts/2050598725091222?_tn=-R, 28.8.2021.

12.5. Koncerti i priredbe

Festival čakavske riči

Planirano 11. izdanje Festivala čakavske riči je odlukom organizatora (Centra za kulturu Brač, Narodne knjižnice Supetar i TZ Grada Supetra), zbog nepovoljnih epidemioloških uvjeta i izrazito nepovoljnih vremenskih uvjeta, odgođeno za sljedeću godinu. Festival se trebao održati 28. kolovoza 2021. na ljetnoj pozornici ispred istočnog pročelja Muzeja otoka Brača, s temom postirskog i dolskog čakavskog stvaralaštva. Umjesto planiranog, ljubitelji bračke čakavske riči mogli su pogledati kratku prezentaciju, svojevrsni vremeplov kroz prethodnih deset godina održavanja festivala, koju je pripremila ravnateljica Centra za kulturu Brač Jasna Damjanović, a objavljena je na stranicama Facebooka Narodne knjižnice Supetar i Supetarskog lita.

12.7. Ostalo

Noć muzeja 2021.

U skladu s epidemiološkim mjerama, ovogodišnja je muzejska Noć održana virtualno, na Facebook stranici Centra za kulturu Brač. Muzej otoka Brača, Galerija umjetnina „Branislav Dešković“ i Pustinja Blaca predstavljani su pojedinačno prezentacijama u PowerPointu te kratkim videom. Posjetitelji stranice su putem brojnih fotografija mogli upoznati dio stalnog fundusa naših muzejsko-galerijskih ustanova te se upoznati s novim smjernicama njihovog budućeg razvoja.

Povodom Dana planeta Zemlje, krajem travnja 2021. godine na Facebooku Centra za kulturu Brač postavljena je još jedna priča iz povijesti Pustinja Blaca – priča o pčelinjaku, uz brojne fotografije. Riječima ravnateljice Jasne Damjanović:

Na samo nekoliko minuta hoda od Pustinja Blaca nalazi se pčelinjak kojega je oko 1900. godine izgradio upravitelj don Nikola Milićević stariji. Po obliku i načinu uzgoja pčelinjak s 237 košnica sagrađenih od betonskih ploča bio je jedinstven u Dalmaciji. U suhozidom ograđenom sustavu kaskada za smještaj košnica godišnje se znalo prikupiti i do 15 kvintala meda. U njegovoj okolini tada je zasađeno stotine grmova ružmarina. U muzeju Pustinja Blaca čuvaju

se etikete i staklenke za med, don Nikin nacrt pčelinjaka i pčelarski dnevnik s dosjeom svake košnice.

Ovo područje danas je većinom zapuštena poljoprivredna površina koju Centar za kulturu Brač želi revitalizirati - obnoviti betonske košnice, kamene terase, suhozide i poljske kućice, nastaniti pčelama određeni broj košnica i obnoviti vegetaciju potrebnu za njihovu ishranu.

Način na koji se odnosimo prema okolišu danas, temelj je opstanku svijeta u vremenima koja dolaze. Svjedoci smo izumiranja vrsta i smanjenja bioraznolikosti. Upravo pčele igraju važnu ulogu u ekosustavu, a njihov je opstanak uslijed klimatskih promjena, smanjenja staništa i zagađenja okoliša ozbiljno ugrožen. Obnova pčelinjaka Pustinja Blaca bila bi naš mali doprinos odgovornom ponašanju prema okruženju i boljoj budućnosti.

14. UKUPAN BROJ POSJETITELJA

Individualni posjetitelji su osobe koji samostalno, bez posredovanja agencija, organiziraju posjet muzeju. Većim skupinama stranih turista te skupinama učenika osnovnih i srednjih škola posjet većinom organiziraju turističke agencije.

Zbog pandemije bolesti COVID-19, ove godine su u Muzeju otoka Brača prevladali individualni posjetitelji, a broj organiziranih posjeta putem turističkih agencija značajno je smanjen. Posjet muzeju odvijao se uz poštivanje pravila o ograničenom broju osoba u zatvorenom prostoru, međusobni razmak, korištenje zaštitnih maski i dezinfekciji ruku. Za ovo izvješće izdvajamo školske i sveučilišne grupe posjetitelja. Učenici 4. razreda OŠ Pučišća su, istražujući svoj zavičaj, u sklopu izvanučioničke nastave u svibnju posjetili Muzej otoka Brača. Brački zavičajni muzej posjetili su također učenici OŠ Jalžabet, učitelji OŠ Lokve-Gripe iz Splita, učenici i profesori SŠ Glina, profesori Ekonomske i trgovačke škole Čakovec, sudionici projekta SEA-EU Sveučilišta i Splita. U 2021. godini Muzej otoka Brača je posjetile 32 grupe u organizaciji turističkih agencija koje su platile ulaznice putem vaučera i 22 grupe koje su platile ulaznice putem skupnih računa.

Muzej otoka Brača tijekom 2021. godine posjetilo je 4327 odraslih osoba, 827 djece i 95 posjetitelja s pravom na besplatnu ulaznicu. U muzeju u Škripu je do kraja 2021. godine bilo ukupno 5249 posjetitelja.

TIP POSJETITELJA	STALNI POSTAV	POVREMENE IZLOŽBE	MUZEJSKE IZLOŽBE U DRUGIM SREDINAMA	IZDVOJENE ZBIRKE I LOKALITETI	UKUPNO STALNI POSTAV + IZLOŽBE	EDUKACIJSKI PROGRAMI	MANIFESTACIJE, OTVORENJA, PROMOCIJE, AKCIJE I DRUGI PROGRAMI (navesti koji)	NOĆ MUZEJA	MEĐUNARODNI DAN MUZEJA	UKUPNO	UKUPAN BROJ POSJETITELJA
ODRASLI (pojedinačni posjet)	3439	0	0	0	3437	0	0	0	0	0	3439
KARTA S POPUSTOM POJEDINAČNI POSJET (djeca, mladi, umirovljenici,...)	760	0	0	0	760	0	0	0	0	0	760
GRUPE - odrasli (broj osoba)	931	0	0	0	931	0	0	0	0	0	931
GRUPE - predškolski uzrast (broj osoba)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GRUPE - osnovna škola (broj osoba)	89	0	0	0	89	0	0	0	0	0	89
GRUPE - srednja škola(broj osoba)	30	0	0	0	30	0	0	0	0	0	30
GRUPE - studenti (broj osoba)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OSOBE S POSEBNIM POTREBAMA (broj osoba)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OBITELJSKA ULAZNICA (broj osoba)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
STRANI TURISTI (od ukupnog broja, pojedinačno i grupno)	2500	0	0	0	2500	0	0	0	0	0	2500
BESPLATAN ULAZ (od ukupnog broja)	95	0	0	0	95	0	0	0	0	0	95
UKUPNO:	5249	0	0	0	5249	0	0	0	0	0	5249

15. FINANCIJE

15.1. Izvori financiranja (u %)

- RH 15%
- lokalna samouprava 50%
- vlastiti prihod 35%

16. OSTALE AKTIVNOSTI

U svrhu poboljšanja radnih uvjeta kustosice, nabavljen je novi namještaj za uređenje uredskog prostora, ujedno recepcije u kutu ulazne prostorije u prizemlju Muzeja otoka Brača.

S ciljem sprječavanja infekcije, zaštite zdravlja djelatnika i posjetitelja i poštivanja novih uvjeta rada ustanove, osigurana je zaliha sredstava za dezinfekciju površina.

U svrhu dodatnog poboljšanja mikroklimatskih uvjeta u muzeju nabavljen je odvlaživač.

Centar za kulturu Brač, uz potporu TZ Grada Supetra, s velikim je zadovoljstvom predložio prof. Gitu Dragičević, dugogodišnju ravnateljicu Narodne knjižnice Supetar i nekadašnju ravnateljicu Centra za kulturu Brač, za nagradu Grada Supetra za životno djelo. Nagrada joj je uručena za Dan Grada 29.6.2021.

Andrea Matoković
Kustosica voditeljica Muzeja otoka Brača